

A. Profilul critic al comunei Bethausen

1. Prezentarea generală a comunității

Amplasare, origine și evoluție, repere în istorie, tradiții și cultură.

1.1. Poziție geografică și limite

Comuna Bethausen, în suprafață de 90,27 km², este situată în partea de vest a României, Euroregiunea Dunăre-Criș-Mureș-Tisa (DKMT), Regiunea de Dezvoltare Vest, partea de est a județului Timiș, pe malul drept al râului Bega.

Se află la o distanță de 70,8 km de municipiul Timișoara (reședința de județ), 29,2 km de municipiul Lugoj, 18,9 km de orașul Făget, 86,8 km de municipiul Deva, 86,3 km de municipiul Arad, 143 km de granița cu Ungaria, 118 km de granița cu Serbia, 231 km de Belgrad, 357 km de Budapesta, 609 km de Viena și 483 km de București.

Coordonatele geografice ale comunei Bethausen sunt: 45° 50' 05" latitudine nordică și 21° 57' 35" longitudine estică.

Teritoriul comunei este străbătut de la vest la est de tronsonul 5 Lugoj – Deva al Autostrăzii A1 București – Nădlac, care face parte din Coridorul IV pan-european Dresda/Nürnberg – Istanbul.

În componența comunei intră 6 sate: Bethausen (reședința de comună), Cladova, Cliciova, Cutina, Leucușești și Nevrincea. Față de reședința comunei, satele sunt situate la: 4 km – Cladova, 4 km – Cliciova, 3 km – Cutina, 5 km – Leucușești și 7 km – Nevrincea.

Teritoriul administrativ al comunei Bethausen se învecinează cu: comuna Ohaba Lungă în partea de nord; comuna Mănăștur în partea de nord-est; comuna Sudriaș în partea de est; comuna Coșteiu în sud; comuna Balinț în vest și comuna Bara în partea de nord-vest.

1.2. Atestare documentare, mărturii ale evoluției comunității

Localitatea **Bethausen**, a fost reconstruită de administrația austro-ungară la 1883, prin așezarea coloniștilor germani pe locul numit de români *Becliza* sau *Betlinești*. Coloniștii au sosit din localitatea Zichendorf. Germanii au numit satul *Bethausen*. După 1913, istoricii maghiari folosesc oiconimele *Betlenháza* ("casa lui Bethlen").

Strategia de dezvoltare a comunei Bethausen

Etimologia: germ. *Bethausen*, format de la o bază antrop. *Bet-* (cf. *Betto* < *Berto*) + *haus(-en)* „einräumiges Haus” (casă cu o singură încăpere). Formele *Betlenháza*, *Bethlenháza* din 1913 sunt maghiarizări ale formei germane.

Localitatea **Cladova** a fost datată încă din anul 1308 sub numele de *Kaladwa*. Pe listele dijmelor papale au fost redată două toponime: *sacerdos de Galadua* și *Haladua*. După reluarea toponimului istoric la 1440, sub forma *castellani de Kaladwa* și după prezentarea numelui *Kalodwa* la 1474, satul românesc a fost redat într-un defter otoman de la 1501 prin utilizarea toponimului *Kalothoa*. În perioada 1700 – 1918, s-a păstrat numele de *Kladova* iar din 1921 și până în prezent s-a utilizat oiconimul *Cladova*.

Etimologia: top. scr. *Kladova* < scr. *klada* “buștean, trunchi” + suf. *-ova*; cf. și top. scr. *Kladovo*. Transferul de nume s-a produs probabil de la apă (fiind vorba de un pârâu mai repede, care antrena în trecere buștenii căzuți) spre localitate.

Localitatea **Cliciova** a fost numită *Clechowa* într-o diplomă maghiară din anul 1453. La finele sec. al XVI-lea, satul este menționat sub formele: *Klychowa*, *Klachowa*, *Klechowa* și *Klichowa*. Conscripția de la 1717 relevă existența satului valah *Klisko*, iar în alte documente din secolul al XVIII-lea apare sub numele de *Clischowa*. În anul 1828, istoricii maghiari utilizează oiconimul *Klitsova* iar la 1851 se preferă varianta *Klicsova*. Localitatea a fost românească în toate etapele istorice ale evoluției acesteia.

Etimologia: < top. sl. sau scr. *Kličova* (antrop. *Kličo*, cf. scr. *kličo* „om care încărunțește” + suf. *-ov*).

În ceea ce privește localitatea **Cutina**, la 1440 este menționat documentar satul *Gwthonia* sau *Gwthonya*. În anul 1447, sunt indicate trei nuclee rurale prin care recunoaștem localitatea actuală: *Felsőgutunya*, *Alsogutunya*, *Kösépsögutunya*. La 1518 este numită *Kuthnya*. Actualul toponim își trage rădăcinile din jurul anului 1560 când satul s-a numit *Kwthyna*. La 1610 întâlnim toponimul *Cutina*. Ultimele nume sub care este menționată localitatea au fost: *Gutina* (Conscripția de la 1717), *Kuttina*, *Kutina* și *Gutonya*.

Etimologia: < top. scr. *Kutina* < s. scr. *kut* “colț” + suf. *-ina* (de origine slavonă).

Localitatea **Leucușești** este menționată în documente pentru prima dată în anul 1440 când este amintită posesiunea *Lekesfalva* sau *Lekesfalwa* iar la 1453 este redat numele *Lewkusfalva*. Denumirea actuală datează din anii 1514 – 1516, când este menționat oiconimul *Lewkwesth*. În anul 1597 apare oiconimul *Leukusest*. Hărțile și alte documente habsburgice prezintă formele: *Legutscheste* (Conscripția de la 1717), *Leucoset*, *Leugschest* (harta de la 1761) și *Leulcsest* (1799).

În ceea ce privește localitatea **Nevrincea**, în anul 1371 este consemnată documentar localitatea *Neurinche*. Diplomele și defterurile medievale au scos în evidență următoarele nume aferente satului: 1444 – *Newrynche*, 1494 – *Newrancha* și 1569 – *Neunenchye*. În secolele XIX și XX, istoricii și oficialitățile maghiare au utilizat numele *Nevrintsa*, *Névrinca* și *Nörincse*.

1.3. Reper istorice ale dezvoltării comunei, evenimente politice și culturale

Cercetările arheologice desfășurate pe teritoriul comunei Bethausen, au scos la iveală dovezi ale locuirii acestor meleaguri încă din preistorie. Astfel, pe teritoriul comunei, pe terasa superioară nordică a râului Bega, pe raza localității Leucușești a fost descoperită o așezare datând din paleolitic. Tot la Leucușești au mai fost descoperite două movile cu caracter funerar, una situată la 600-700 m nord de sat (la 500 m sud de Pădurea Leucușești, pe coama dealului, la marginea unei livezi) iar alta la circa 1 km nord-vest de sat, pe coama dealului. Astfel de movile au fost identificate și în stânga drumului Cutina - Bethausen, pe coama de deal de la nord de valea Begă și la nord de localitatea Cladova.

Strategia de dezvoltare a comunei Bethausen

Depistarea și cercetarea sanctuarului de la Susani (situat în vecinătatea comunei Bethausen) dovedește, fără putință de tăgadă că teritoriul nord-estic al Banatului a fost locuit de traci, care continuau felul de viață predominant păstoresc, locuind în așezări mici de tipul sălașelor, fiind cei mai îndepărtați strămoși direcți ai poporului nostru.

Cu toate că nu avem dovezi directe despre existența în localitățile comunei Bethausen a unor așezări romane sau daco-romane, urmele drumurilor romane depistate în zona Făget, existența castrelor romane de la Tibiscum (Jupa) și Micia (Vețel), urmele exploatărilor fierului de către romani la Teliuc, Ghelari și Alun ne îndreptățește să credem că și pe aceste meleaguri exista o populație daco-română.

Datorită condițiilor de relief, așezările nu au fost afectate în mod direct de marea migrație a popoarelor, fapt care a permis că și aici să se desfășoare – ca pe întregul teritoriu al fostei Dacii – procesul de formare a limbii și poporului român, proces de lungă durată dar neîntrerupt, care se va încheia la sfârșitul secolului al IX-lea și începutul secolului al X-lea.

În anul 1308 are loc prima atestare documentară a localității Cladova sub numele de Kaladwa. În acea perioadă așezarea se pare că aparținea de cetatea Șoimoș. Prima mențiune documentară despre Leucușești datează din evul mediu, mai precis din anul 1440, atunci când regele Vladislav I al Ungariei donează localitatea lui Ioan și Mihai Orszag, împreună cu cetatea Șoimoș, de care aparținea. Atunci purta denumirea maghiară Lekesfalva, adică „satul Lekeș”. Apare menționată în diferite documente de proprietate din anii 1514 – 1516, prin care trece în proprietatea unor familii nobiliare. Tot în anul 1440, satul Cutina (aparținea de cetatea Șoimoș) este menționat documentar pentru prima cu numele Gwthonia sau Bwthonya, cu prilejul donației localității către Ioan și Mihai Orszag. Domeniul de peste 2500 de iugăre ajunge, rând pe rând, în proprietatea lui Nicolae Banfy (1477), apoi a lui Francisc Haraszty, care o donează familiei Ioan Ceh (1518). La începutul secolului al XVII-lea așezarea a fost dăruită de Gavril Bathory lui Ioan Pribek și Simion Stanișa. Prima atestare documentară a localității Nevrincea datează din anul 1371, când i se spunea Neufinche. Mai multe documente medievale atestă existența localității, cum ar fi un document de la 1480 în care se spune că un anume Stefan Cherbyk de Newrynche ia parte la punerea în posesie a unui moșier în districtul Lugoșului. De asemenea, se știe că în Evul Mediu, în jurul Nevrincei exista un sat cu numele Csura sau Chure, astăzi dispărut. Localitatea Cliciova este amintită în anul 1454 când este introdus în proprietatea acesteia Ioan Huniade, ca urmare a donației primite de la regele Ladislav V. Așadar în perioada medievală satul face obiectul schimburilor dintre nobili, care apar menționați în diferite documente de proprietate sau de donație. La 1596 este amintită sub numele Klachova și aparține de județul Hunedoara. Atunci Sigismund Bathory o donează lui Ștefan Josika împreună cu alte proprietăți. Pe lângă acești nobili sunt menționați și câțiva iobagi: Lupșa Vișan, Iancu Goda și Nicolae Zenta. Aflăm din documente că în timpul ocupației turcești a Banatului, a fost donată voievodului Sigismund Bathory, apoi lui George Szentmiklosy și Ioan Aponyi. După înfrângerea armatei maghiare de la Mohacs din anul 1526, are loc ocuparea Ungariei și a Banatului de către turci. Timp de aproape 200 de ani teritoriul comunei s-a aflat sub ocupație turcească.

După pacea de la Passarowitz (1718) și includerea Banatului în Imperiul Habsburgic, administrația imperială austriacă procedează la organizarea administrativ-teritorială a Banatului în districte și cercuri. Conform acesteia localitățile Cutina, Leucușești, Cladova sunt arondate Districtului Lugoș – Cercul Lunca, satul Nevrincea făcea parte din Districtul Lugoș – Cercul Lugoș iar Cliciova era arondată Districtului Lugoș – Cercul Sărăzani. La conscrierea din anul 1727, satul Leucușești avea 30 de case și se numea *Legutschesche*. Satul și-a schimbat vatra de mai multe ori. Cert este că cel puțin de două ori a fost mutată vechea biserică, din lemn, cel mai probabil odată cu vatra satului. Mai întâi ea se găsea pe locul numit "La vale de biserică", apoi a fost așezată în locul numit "La dud", pentru ca în final, pe la anul 1810 să fie mutată în locul unde se găsește biserică de azi. Această biserică veche din lemn a fost demolată în 1880 și pe locul ei a fost construită între 1880-1881 biserică nouă, din cărămidă. Ea a păstrat hramul

